

**POHJOISMAISEEN
GLOBALISAATIOPROSESSIIN LIITTYVÄT
PÄÄSIHTEERI HALLDÓR ÁSGRÍMSSONIN
EHDOTUKSET**

18. kesäkuuta 2007

**Mahdollisuuksien Pohjoismaat – vastauksia globalisaation
haasteisiin**

Sisältö

Tiivistelmä.....	3
1. Ilmasto, ympäristö ja energia	6
2. Tieto ja innovaatiot	9
3. Rajaesteiden poistaminen	12
4. Pohjoismaiden profilointi	13
5. Pohjoismainen globalisaatiofoorumi	15
6. Seuranta ja rahoitus.....	16

Tiivistelmä

Yksittäiset maat eivät pysty ratkaisemaan monia globalisaation luomia haasteita, vaan haasteet edellyttävät mailta tai alueilta samanaikaista ja koordinoitua toimintaa. Pohjoismaiden yhtäläisyyksien vuoksi on luontevaa, että maat etsivät ratkaisuja yhdessä. Pohjoismaiden yhteiset vahvuudet ja arvot sekä huippuunsa kehittynyt tietoinfrastruktuuri antavat maille mahdollisuuden kulkea etulinjassa ja luoda ratkaisumalleja globaaleihin haasteisiin sekä asemoida Pohjolaa kiristyvässä kilpailutilanteessa. Yksi Pohjoismaiden rikkauksista on väestö ja sen tietämys, osaaminen, luovuus ja kulttuuriperintö. Tämä rikkaus on myös yksi maidemme kilpailukyvyyn, työllisyyden, kasvun ja hyvinvointiyhteiskuntien avaimista sekä voimavara työssä, jolla edistetään maailmanlaajuisesti kestävää kehitystä. Kesäkuussa 2007 pidettyä pääministerikokousta voidaan pitää lähtölaukauksena uudistuneelle pohjoismaiselle yhteistyölle, jossa pyritään vastaamaan globalisoituneen maailman haasteisiin. Pohjoismaista globalisaatiopanostusta voidaan toteuttaa synergisesti suhteessa eurooppalaiseen työhön ja Pohjoismaiden naapurimaiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Tässä raportissa esitellään lukuisia konkreettisia ehdotuksia siitä, miten Pohjoismaat voivat toimia yhdessä. Monet globalisaatiokeskustelussa ilmenevät suuret kysymykset edellyttävät kuitenkin lisäanalyysia ja -keskustelua sekä myöhempää päätöksentekoa. Seuraavilla toimenpiteillä ja tavoitteilla voidaan vahvistaa Pohjoismaiden asemaa globalisoituneessa maailmassa.

Ilmasto, ympäristö ja energia

Pohjoismailla on kunnianhimoisia tavoitteita ja visioita työlle, jolla pyritään vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä sekä takaamaan vakaa ja kestävä energiahuolto. Kunnianhimoisten tavoitteidensa avulla Pohjoismaat voivat edistää kauaskantoista työtä neuvotteluissa, jotka koskevat uutta, vuoden 2012 jälkeistä globaalia ilmastositimusta. Pohjoismaiden tulee aloittaa yhteinen panostus, jonka tavoitteena on edistää hyvän neuvottelutuloksen syntymistä.

Pohjoismaissa tapahtuvilla ilmastomuutoksilla arvioidaan olevan huomattavia vaikutuksia luonnonvaroihin. Maiden tulisi aloittaa yhteistyö, jolla voitaisiin valottaa ilmastomuutosten vaikutuksia peruselinkeinoihin, merivirtoihin, merten ekosysteemeihin, rannikkoyhteisöihin ja bioenergian tuotannon lisäämisen seurauksiin.

Pohjoismaiden sähkömarkkinat ovat yksi esimerkki menestyksekkästä pohjoismaisesta yhteistyöstä. Nyt tarvitaan kuitenkin harmonisoinnin jatkamista sekä investointeja siirtoverkkoon ja tuotantoon, sillä vain niiden avulla voidaan luoda rajattomat, tehokkaat ja kestävät pohjoismaiset sähkömarkkinat, joilla voidaan osaltaan taata hyvä huoltovarmuus Pohjoismaissa.

Pohjoismailla on kilpailuetuja, jotka liittyvät mm. energiatehokkuuteen, uusiutuvaan energiaan sekä hiilidioksidin talteenottoon ja varastointiin. Tämän vuoksi Pohjoismaiden pitäisi aloittaa hanke, jossa arvioidaan näiden tekniikoiden mahdollisuuksia ja tunnistetaan tekniikat, joihin liittyvää pohjoismaista yhteistyötä on järkevintä tiivistää.

Pohjoismaiden ilmasto-, ympäristö- ja energiapanostuksia on tuettava tieto- ja innovaatiopanostuksilla, jotka perustuvat Pohjoismaiden vahvuuksiin sekä kansallisiin painopisteisiin ja keskittyvät kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen. Pohjoismaisia panostuksia tarvitaan myös muilla aloilla, joilla yhteispohjoismaiset toimet voivat olla tuloksellisia, kuten arktisessa ilmastontutkimuksessa sekä tutkimuksessa, joka keskittyy ilmastomuutosten vaikutuksiin Pohjoismaissa.

Tieto ja innovaatiot

Pohjoismaiden on tehostettava panostustaan vahvan pohjoismaisen tieto- ja innovaatioalueen luomiseksi koordinoimalla nykyistä enemmän soveliaita kansallisia T&K-ohjelmia ja innovaatio-ohjelmia sekä luomalla tutkimusalan

kansallisille panostuksille rajat ylittäviä yhteispohjoismaisia ohjelmia. Pohjoismaiden tulee myös pyrkiä saamaan nykyistä enemmän hyötyä ja tehoa EU:n tutkimus- ja innovaatio-ohjelmiin osallistumisesta.

Pohjoismaiden on parannettava mahdollisuuksia saada riskipääomaa rajat ylittäviin projekteihin. Keinoina ovat kansallisten riskipääomarahastojen avaaminen sekä yhteistyö pohjoismaisen riskipääomarahaston perustamiseksi.

Verkostoja tehostamalla voidaan vahvistaa yliopistoja sekä yliopistojen ja elinkeinoelämän välistä tiedonvaihtoa. Lisäksi tulee käynnistää yhteinen panostus elinkeinoklusterien ja käyttäjälähtöisten innovaatioiden edistämiseksi.

Pohjoismaiden on toteutettava yhteinen panostus, jolla saataisiin nykyistä useammat nuoret suorittamaan peruskoulun jälkeisiä tutkintoja, varsinkin ammattitutkintoja.

Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö haluaisi teettää kartoituksen Pohjoismaiden vahvuuksista tutkimus- ja innovaatioalalla.

Rajaesteet

Yhteispohjoismaisten sisämarkkinoiden toteutuminen edellyttää jatkuvia panostuksia, sillä sisämarkkinoiden puutteellinen toiminta heikentää Pohjoismaiden kilpailukykyä ja talouskehitystä sekä maiden välistä vapaata liikkuvuutta. Pohjoismaiden onkin vahvistettava rajaesteiden poistamiseen tähtäävää yhteistyötään.

On tärkeää, että rajaestetyö saa suuren poliittisen painoarvon kaikissa Pohjoismaissa. Tämän vuoksi eri yhteistyöalueiden ministerineuvostoilla on tärkeä rooli konkreettisten ratkaisuehdotusten etsimisessä.

Myös Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö haluaa vahvistaa rajaestetyötään, jotta pääministereille voitaisiin raportoida vuosittain rajaesteongelmien hyvin dokumentoiduista ja konkreettisista ratkaisuehdotuksista.

Profilointi

Pohjoismaat tunnetaan huomattavasta uusiutuvien energianlähteiden käytöstä, energiatehokkuudesta ja ympäristönsuojelusta. Pohjoismaiden onkin markkinoitava näitä vahvuuksia yhteisvoimin ja esiteltävä siten ulkomaailmalle ympäristöä säästävien tekniikoiden edistämistä koskevia ratkaisumahdollisuuksia.

Pohjoismaat ovat jo edenneet pitkälle työssä, jossa pyritään luomaan yhteinen korkeakoulualue sekä yhteinen tutkimus- ja innovaatioalue NORIA. Jotta nämä markkinat houkuttelisivat kansainvälisiä lahjakkuuksia, tutkijoita ja yrityksiä, vaaditaan konkreettisia profiloitipanostuksia. Shanghaiin vuoden 2010 maailmannäyttely tarjoaa mahdollisuuden profiloida Pohjoismaita Aasian markkinoilla hyvin suurissa puitteissa. Koska näyttelyn tarjonta on valtava, yhteispohjoismaisen panostus lisäisi panostuksen iskuvoimaa.

Pohjoismaisen globalisaatiofoorumi

Jotta globalisaation haasteisiin voitaisiin löytää yhteispohjoismaisia vastauksia, Pohjoismaiden pääministerien ja mm. elinkeinoelämän, tiedeyhteisön, politiikan ja järjestöjen edustajien tulee jatkossa tavata vuosittain vuodesta 2008 lähtien.

Seuranta ja rahoitus

On ratkaisevan tärkeää, että nyt tehdyt päätökset toteutetaan ja että niillä saavutetaan hyviä tuloksia. Ehdotusten toteuttaminen pitäisi antaa pohjoismaisten yhteistyöministerien johdettavaksi, ja työhön tulisi kytkeä vastuulliset ministerineuvostot. Monet ehdotukset ovat luonteeltaan sektorienvälisiä ja edellyttävät siten kahden tai useamman

ministerineuvoston välistä koordinoitua. Tämä on erityisen tärkeää tutkimus- ja innovaatioalalla sekä ympäristö- ja energia-alalla. Edellytyksenä on, että pääosa ehdotuksista toteutetaan vastuullisten pohjoismaisten laitosten avulla.

Työstä tulee raportoida ensimmäisen kerran Pohjoismaiden neuvoston Oslon-istunnossa 31.10.–1.11., jolloin tulee esitellä myös työn ensimmäiset tulokset. Perusteellinen raportti työn etenemisestä tulee antaa pääministerien kesäkokouksessa 2008, jolloin päätetään tulevan globalisaatiotyön mahdollisista uusista painopistealueista.

Pohjoismaiden ministerineuvoston vuoden 2008 budjetista tulee varata 60 miljoonaa Tanskan kruunua globalisaatioaloitteiden rahoittamiseen. Jotta aloitteet voitaisiin toteuttaa täysipainoisesti, pohjoismaista panostusta tulee tukea myös kansallisin varoin.

1. Ilmasto, ympäristö ja energia

Globalisaatio vaikuttaa vahvasti ilmastonmuutoksiin liittyviin ympäristö- ja energiahaasteisiin. Pohjoismailla on useita vahvuuksia energia-, ilmasto- ja ympäristöaloilla, joten maiden kannattaa tehdä niihin liittyvää yhteistyötä kansainvälisen asemansa vahvistamiseksi. Monet ministerineuvostot ovat jo aloittaneet ilmasto- ja energiayhteistyön, ja sitä on laajennettava ja vahvistettava.

Ilmastotyöskentely on kaksijakoista: kasvihuonekaasupäästöjä on vähennettävä, samalla kun energiantarve kasvaa. Tämän vaikean haasteen kohtaamisessa voidaan hyödyntää pohjoismaista yhteistyötä kehittämällä energiatekniikoita, jotka alentavat päästöleikkausten kustannuksia mm. energiahuollon ja liikenteen alalla. Ratkaisuilla voidaan edistää kestävä kehitystä. Ilmasto-, ympäristö- ja energiapanostuksen avulla voidaan parantaa myös Pohjoismaiden yhteiskuntien kykyä sopeutua muuttuvaan ilmastoon sekä luoda uusia mahdollisuuksia maiden elinkeinoelämälle.

Ilmastokysymys on globaali, ja se voidaan ratkaista vain laajapohjaisella kansainvälisellä yhteistyöllä. Pohjoismaisen yhteistyön piirissä on tehtävä rakentavia aloitteita, jotka liittyvät uudesta ilmastosopimuksesta parhaillaan käytäviin kansainvälisiin neuvotteluihin.

1.1 Pohjoismaiden panos globaaleissa ilmastoneuvotteluissa

Pohjoismailla on kunnianhimoisia tavoitteita ja visioita työlle, jolla pyritään vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä sekä takaamaan vakaa ja kestävä energiahuolto. Suomi, Ruotsi ja Tanska ovat sitoutuneet EU:n yhteiseen ilmastotavoitteeseen, jonka mukaan kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään 20 % vuoteen 2020 mennessä riippumatta siitä, mitä muut maat tekevät. EU aikoo lisäksi nostaa yhteistä tavoitettaan 30 %:iin, mikäli muut maat ovat valmiita samaan. Norja ylittää Kioto-velvoitteensa 10 %:lla ensimmäisen velvoitejakson aikana (2008–2012) ja vähentää globaaleja päästöjä määrällä, joka vastaa 30 % Norjan vuoden 1990 päästötasosta. Norjan tavoitteena on, että sen päästöt olisivat hiilidioksidineutraaleja ennen vuotta 2050. Islannin tavoitteena taas on vähentää päästöjään 50–75 % vuoteen 2050 mennessä.

Näiden kunnianhimoisten tavoitteiden avulla Pohjoismaat osoittavat voivansa tuoda oman panoksensa kauaskantoiseen ilmastotyöhön neuvotteluissa, jotka koskevat vuoden 2012 jälkeistä uutta kansainvälistä ilmastosopimusta. Sopimusneuvottelut on määrä saattaa päätökseen Kööpenhaminassa vuonna 2009 pidettävässä huippukokouksessa (Kioton pöytäkirjan sekä YK:n ilmastomuutosta koskevan puitesopimuksen osapuolikokouksessa), jota Tanska isännöi.

Pohjoismaiden tulee aloittaa yhteinen panostus, jonka tavoitteena on edistää hyvän neuvottelutuloksen syntymistä seuraavasti:

- Pohjoismaiden tulee hyödyntää nykyistä ilmasto- ja energiayhteistyötään ja järjestää tarvittaessa pohjoismaisia pyöreän pöydän keskusteluja, joihin kootaan alan keskeisiä pohjoismaisia asiantuntijoita. Kokousten tavoitteena olisi ajankohtaisten neuvotteluteemojen, kuten taakanjaon, joustomekanismien ja siirtymäkauden säännösten, valottaminen.
- Pohjoismaiden tulee analysoida, miten Yhdysvaltojen ja Kiinan kaltaiset kansainväliset päätoimijat voitaisiin parhaiten saada mukaan vuoden 2012 jälkeiseen sopimukseen, ja tuloksia tulisi käyttää lähtökohdana maiden kanssa käytävän vuoropuhelun tiivistämiselle.

1.2 Ilmastonmuutokset, ympäristö ja yhteiskunta

Pohjoismaiden ja varsinkin arktisten alueiden ilmastonmuutoksilla arvioidaan olevan huomattavia vaikutuksia luontoon ja luonnonvaroihin. Tämän vuoksi

Pohjoismaiden peruselinkeinoilta edellytetään suurta mukautumiskykyä. Nykyään ei vielä riittävästi tiedetä, millaisia muutoksia on tiedossa ja miten elinkeinot pystyvät sopeutumaan niihin. Bioenergian kulutuksen arvioitu vahva kasvu asettaa lisäksi uusia vaatimuksia biomassan tuotannolle ja uusien tuotantojärjestelmien kehittämiseksi. Tämä voi vaikuttaa elintarviketuotantoon sekä elollisista luonnonvaroista riippuvaisiin teollisuudenaloihin, eritoten metsäteollisuuteen. Tuhoisimmin ilmastonmuutokset vaikuttavat Arktikseen ja sitä ympäröiviin merialueisiin. Tämä lisää merkittävästi seurannan tarvetta ja tarvetta kehittää järjestelmä Arktiksen luonnonvarojen hoitamiseksi.

Pohjoismaiden tuleekin aloittaa seuraavat yhteistyöhankkeet:

- selvitys ilmastonmuutosten vaikutuksista peruselinkeinoin, merivirtoihin, meren ekosysteemeihin ja rannikkoyhteisöihin
- selvitys bioenergian tuotannon lisäämisen vaikutuksista elinkeinoelämään sekä biologiseen monimuotoisuuteen ja maisemiin
- selvitys yhteispohjoismaisten tutkimus- ja seurantatoimenpiteiden tarpeellisuudesta Arktiksella ja sitä ympäröivillä merialueilla.

1.3 Uusia energiaratkaisuja

Pohjoismailla on kilpailuetuja monilla keskeisillä aloilla, joista voidaan mainita energiatehokkuus, aurinkovoima, maalämpöenergia, polttokennot ja vety, bioenergia ja biopolttoaineet (varsinkin toisen sukupolven tekniikka), tuulivoimalat sekä hiilidioksidin talteenotto- ja varastointitekniikat (Carbon Capture Storage, CSS). Vahvat tutkimus- ja innovaatiopanostukset ovat välttämättömiä, jos Pohjoismaat haluavat olla näiden tekniikoiden kehittämisen edelläkävijöitä. Tekniikoiden käytännön toimivuuden ja kaupallisen potentiaalın osoittamiseksi on tärkeää toteuttaa suuria esittelyprojekteja.

Pohjoismaiden on tämän vuoksi käynnistettävä panostus, jossa arvioidaan tekniikoiden mahdollisuuksia. Työssä tulee tunnistaa tekniikat, joihin liittyvää pohjoismaista yhteistyötä on järkevintä tiivistää, joista voidaan kehittää yhteistä tutkimusta sekä kehitys- ja esittelyohjelmia ja joita voidaan rahoittaa kansallisin varoin. Ensivaiheessa ehdotetaan keskittymistä seuraaviin tekniikoihin:

- **Toisen sukupolven biopolttoaineet liikennekäyttöön**

Tavoitteena olisi kartoittaa Pohjoismaiden toiminta ja suunnitelmat, jotka liittyvät liikennekäyttöön tarkoitettujen biopolttoaineiden toisen sukupolven tuotantotekniikoiden kehittämiseen. Näin vahvistettaisiin pohjoismaista bioenergiayhteistyötä ja edistettäisiin maiden nykyisten tutkimus-, kehitys- ja esittelyohjelmien välisiä synergioita.

- **Energiatehokkuus**

Pohjoismaissa on yhä erittäin suuret mahdollisuudet uusien energiatehokkuustoimenpiteiden toteuttamiseen, ja halvin tapa vähentää kasvihuonekaasupäästöjä on juuri energian säästäminen. Alan yhteistyö voisi synnyttää ohjausvälineitä ja toimenpiteitä, jotka saisivat energiatehokkuuden kannalta vaikutusvaltaiset toimivat siirtymään uusien tekniikoiden käyttöön.

- **Hiilidioksidin talteenotto ja varastointi**

Öljyn, kaasun ja kivihiilen arvioidaan muodostavan huomattavan osan myös tulevien vuosikymmenten energihuollosta. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää tehdä kehitystyötä, joka keskittyy hiilidioksidin talteenottoon ja varastointiin. Alan tutkimusta on kartoitettava, ja lisäksi on laadittava ehdotuksia yhteispohjoismaiseksi tutkimuspanostuksiksi. Koska hiilidioksidin talteenotto- ja varastointitekniikoiden kehittämiseen osallistuu suuria yksityisiä yrityksiä, alalla on panostettava myös julkisten ja yksityisten toimijoiden väliseen kumppanuuteen (PPP).

- **Syväkairaus – maalämpöenergia**

Syväkairaukset luovat monissa maissa uusia taloudellisia mahdollisuuksia maalämpöenergian hyödyntämiseen. Nyt onkin aloitettava syväkairauksiin liittyvä kumppanuushanke, jonka tavoitteena on kehittää alan pohjoismaista huippuosaamista. Elinkeinoelämä on vahvasti mukana kehityksessä, joten myös tällä alalla tulee panostaa julkisten ja yksityisten toimijoiden väliseen kumppanuuteen.

- **Säätely**

Pohjoismaiset sähkömarkkinat ovat yksi esimerkki menestyksekkästä pohjoismaisesta yhteistyöstä, mutta täyttä harmonisointia ei ole vielä saatu aikaan. Harmonisointia tuleekin jatkaa, jotta voitaisiin saavuttaa rajattomat, tehokkaat, kestävät ja huoltovarmuudeltaan korkeatasoiset pohjoismaiset sähkömarkkinat.

Biopolttoaineiden käytön lisääntyminen varsinkin liikennesektorilla voi luoda tarpeita kansallisten säädösten yhtenäistämiseen sekä biopolttoaineiden tuotantoa ja käyttöä edistävien kannustimien kehittämiseen.

2. Tieto ja innovaatiot

Globalisaatio merkitsee tutkimuksen ja koulutuksen kansainvälistymistä ja entistä kovempaa kilpailua lahjakkuuksista sekä merkittävistä innovaatioista. Pohjoismaiden on tämän vuoksi hyödynnettävä ainutlaatuisia vahvuuksiaan, vahvistettava kilpailukykyään ja kyettävä nykyistä paremmin ottamaan kansainvälistä vastuuta.

2.1 Kansallisten panostusten koordinointi ja yhteinen ohjelmallistaminen

Tieto- ja innovaatioalan dynaamisten pohjoismaisten sisämarkkinoiden kehittämispanostuksia on vahvistettava ja tiivistettävä. Pohjoismaiden on vahvuuksiensa ja yhteiskunnallisten tarpeidensa pohjalta koordinoitava soveliaita kansallisia tutkimus- ja kehitysohjelmia (T&K-ohjelmia) ja innovaatio-ohjelmia sekä lisättävä tutkimusalan kansallisten panostusten yhteistä ohjelmallistamista. Näin Pohjoismaat voivat ottaa seuraavan askelen kehittäessään pohjoismaista tutkimus- ja innovaatioaluetta NORIAa, jonka tulisi houkutellessa kansainvälisiä lahjakkuuksia, tutkijoita ja yrityksiä. Aluetta kehittämällä edistetään yksityisen sektorin osallistumista T&K-toimintaan ja osallistetaan ulkomaailman toimijoita, minkä lisäksi alue voi toimia Pohjoismaiden tavaramerkkinä. Kansallisten panostusten koordinoinnille ja yhteiselle ohjelmallistamiselle tulee asettaa konkreettiset tavoitteet.

Maiden tulee valmistella ehdotuksia uusista suurpanostuksista – varsinkin sektorienvälisistä ja yhdennetyistä panostuksista, joilla voitaisiin hyödyntää Pohjoismaiden osaavia markkinoita ja tehdä Pohjoismaista johtava tutkimus- ja innovaatiomarkkina kulloisellakin panostusalueella.

2.2 Entistä enemmän hyötyä ja tehoa Pohjoismaiden osallistumisesta EU:n puiteohjelmiin

Pohjoismaita on kehitettävä dynaamisena ja tietointensiivisenä alueena Euroopassa, missä Pohjoismaiden on tavoiteltava lisähyötyä ja tehoa seitsemännen puiteohjelman panostuksista sekä EU:n uudesta kilpailukyvyyn ja innovoinnin puiteohjelmasta (CIP). Panostus voisi synnyttää uusia aloitteita ja vahvistaa Pohjoismaiden johtajuutta EU:ssa. Lisäksi se voisi edistää sitä, että nykyistä suurempi osa EU:n tutkimus- ja innovaatioinvestoinneista kohdistuu Pohjoismaihin, että Pohjoismaihin sijoitetaan strategisesti tärkeää tutkimus- ja innovaatioinfrastruktuuria tai että Pohjoismailla on nykyistä paremmat mahdollisuudet hyödyntää niitä. Pohjoismaista tutkimus- ja innovaatioaluetta NORIAa on pyrittävä vahvistamaan Euroopan tutkimus- ja innovaatioalueen ERIAn elimellisenä osana.

2.3 Kansallisten pääomarahastojen avaaminen monikansallisille pohjoismaisille projekteille

Jotta Pohjoismaat olisivat kansainvälisesti houkutteleva investointialue, maiden on luotava toimivat yhteispohjoismaiset riskipääomamarkkinat. Pohjoismaiden on tämän vuoksi pyrittävä edistämään kansallisten pääomarahastojen avaamista, jotta myös monikansallisiin pohjoismaisiin projekteihin investoiminen mahdollistuisi. Lisäksi on pyrittävä vahvistamaan yhteispohjoismaista innovaatorahoitusta esimerkiksi perustamalla yhteispohjoismaisen riskipääomarahasto jo olemassa olevien tahojen rinnalle.

2.4 Yliopistojen vahvistaminen sekä yliopistojen ja elinkeinoelämän välisen tiedonvaihdon tukeminen

Verkostoja on tehostettava, jotta yliopistot sekä yliopistojen ja elinkeinoelämän välinen tiedonvaihto vahvistuisivat. Keinoina ovat mm.

pohjoismaiset maisteriohjelmat, uusi ravitsemusalan tohtoriohjelma sekä pohjoismaisten tutkimuksen huippuyksikköjen, pohjoismaisten maisteriohjelmien ja pohjoismaisten verkostojen välinen synerginen vuorovaikutus.

2.5 Pohjoismaisten innovaatioympäristöjen vahvistaminen

Yritysten kilpailukyvyyn vahvistamiseksi Pohjoismaiden innovaatioympäristöjen tulisi olla mahdollisimman vahvoja. Maiden on tämän vuoksi toteutettava yhteispohjoismainen panostus elinkeinoklusterien edistämiseksi. Tällä tarkoitetaan sekä monikansallisia että kansallisia klustereita. Panostuksessa tulisi yhdistyä tieto, osaaminen ja luovuus, ja sen tulisi perustua Ruotsissa (VINNVÄXT), Norjassa (Center of Expertise), Suomessa (kansalliset klusterit) ja Tanskassa (alueelliset toimialaklusterit) saatuihin kokemuksiin.

Pohjoismaiden tulisi luoda virtuaalinen innovaatiolaboratorio, johon voitaisiin koota yrityksiä ja tutkijoita. Heidän tehtävänään olisi kehittää uusia menetelmiä ja strategioita, joilla yritykset voisivat konkreettisesti soveltaa käyttäjälähtöisiä innovaatioita. Pohjoismainen innovaatiolaboratorio mahdollistaisi kansallisten kokemusten jakamisen, ja se houkuttelisi yrityksiä sekä alan johtavia kansainvälisiä asiantuntijoita. Samalla on rakennettava vahvaa pohjoismaista osaamista tällä alalla sekä luotava yrityksille, viranomaisille ja organisaatioille yhteisiä välineitä ja koulutusohjelmia, jotka vahvistaisivat niiden mahdollisuuksia käyttäjälähtöisten innovaatioiden soveltamiseen.

2.6 Luovien teollisuudenalojen pohjoismainen vihreä kirja

Pohjoismaat ovat aloittaneet yhteistyön, jossa selvitetään luovien teollisuudenalojen edellytyksiä. Yhteistyötä tulee vahvistaa siten, että Pohjoismaat laativat yhdessä "Luovien teollisuudenalojen pohjoismaisen vihreän kirjan". Selvitykseen tulisi sisältyä ehdotuksia yhteispohjoismaisiksi toimenpiteiksi, joilla voidaan taata Pohjoismaiden kehittyminen alan johtavaksi alueeksi.

2.7 Hyvä peruskoulun jälkeinen koulutus kaikille

Pohjoismaiden tulee antaa kaikille nuorille hyvä koulutus sekä virikkeitä luovaan toimintaan, tutkimukseen ja yrittäjyyteen. Yksi perusedellytyksistä on se, että Pohjoismaiden kaikki nuoret saavat hyvän koulutuksen. Pohjoismaiden on aloitettava yhteinen panostus, jonka tavoitteena on lisätä peruskoulun jälkeisen tutkinnon suorittaneiden nuorten määrää. Tämä koskee varsinkin ammattitutkintoja. Pudokasriski on osoittautunut erityisen suureksi toisen ja kolmannen sukupolven maahanmuuttajien keskuudessa. Elinkeinoelämän, julkisten organisaatioiden ja työelämän osapuolet on kutsuttava mukaan tähän panostukseen. Nuorten tutkijoiden ja yrittäjien tukemiseksi tarvitaan pohjoismaisen tason erityispanostuksia.

2.8 Ilmaston-, ympäristön- ja energiantutkimus

Ilmaston-, ympäristön- ja energiantutkimuksen kokonaispanostusta on koordinoitava kansallisten rahoittajien ja pohjoismaisten toimijoiden kanssa. Soveltavaan tutkimukseen liittyvä panostus tulee yhdistää pitkän aikavälin strategiseen tutkimukseen ja perustutkimukseen. Nyt on meneillään Arktiksen ilmastoon keskittyvän tutkimustiedon kartoitus, jonka yhteydessä päätetään mahdollisesta pohjoismaisella tasolla koordinoitavasta tutkimuspanostuksesta, joka keskittyy ilmastonmuutosten seurauksiin ja Pohjoismaiden sopeutumistarpeisiin. Lisäksi on välttämätöntä harkita pitkän aikavälin perustutkimuksen koordinoitua ja yhteistä ohjelmallistamista, mikä tukisi kestävästä panostuksesta ilmastoon, ympäristöön ja energiaan. Pohjoismaiden on harkittava, tulisiko globaaleihin muutoksiin keskittyvän

pohjoismaisen huippututkimusyksikön kautta tehtävää ilmaston- ja ympäristöntutkimustyötä kehittää.

2.9 Pohjoismaiden vahvuudet

Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö haluaa teettää kartoituksen Pohjoismaiden vahvuuksista tutkimus- ja innovaatioalalla.

Pohjoismaiden ministerineuvosto haluaa varsinkin tutkimussaralla kutsua kansalliset tutkimusrahoitusorganisaatiot vuoropuheluun siitä, miten tutkimuspanostukset tulisi toteuttaa, panna täytäntöön ja organisoida ja miten tutkimusrahoittajat voisivat osallistua tähän tutkimuspanostusten kehittämiseen.

3. Rajaesteiden poistaminen

Pohjoismaiset sisämarkkinat eivät ole vielä täysin toteutuneet, ja sisämarkkinoiden puutteellinen toiminta heikentää Pohjoismaiden kilpailukykyä ja talouskehitystä. Jotta Pohjoismaat voisivat hyödyntää tehokkaasti työvoimaan, tietoon, innovaatioihin ja strategiaan verkostoihin liittyviä yhteisiä resurssejaan, maiden väliltä on poistettava lisää rajaesteitä. Pohjoismaiden on siten vahvistettava rajaesteiden poistamiseen tähtäävää yhteistyötään.

Pohjoismaiselle rajaestetyölle on asetettava selkeitä ja mitattavissa olevia pitkän ja lyhyen aikavälin tavoitteita. Tämä voisi tapahtua mm. siten, että pääministerit päättävät vuosittain yhdellä tai useammalla politiikan alalla toteutettavista erityispanostuksista.

On tärkeää, että rajaestetyö saa suuren poliittisen painoarvon kaikissa Pohjoismaissa. Tämän vuoksi eri yhteistyöalueiden ministerineuvostoilla on tärkeä rooli konkreettisten ratkaisuehdotusten etsimisessä.

Maiden on korostettava rajaesteasioiden käsittelyn tärkeyttä virastoille ja viranomaisille laatimissaan ohjausasiakirjoissa, koska näillä toimijoilla on usein tärkeä rooli rajaesteongelmien konkreettisessa ratkaisemisessa.

Jotta rajaestetyö tuottaisi konkreettisia tuloksia, tarvitaan perusteellista päätöksentekoaaineistoa, jossa dokumentoidaan havaitut rajaesteet ja niiden vaikutukset sekä esitellään ratkaisuehdotuksia. Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön tuleekin vahvistaa rajaestetyötään, jotta pääministereille voitaisiin raportoida vuosittain rajaesteongelmien hyvin dokumentoiduista ja konkreettisista ratkaisuehdotuksista.

Pohjoismaiden on yhdessä pyrittävä kehittämään EU:n nykyisestä SOLVIT-järjestelmästä (joka ratkaisee yksilö- ja yritystason ongelmia) SOLVIT+-järjestelmä.

4. Pohjoismaiden profilointi

Kansainvälisen kilpailun kiristyessä on yhä tärkeämpää, että alueet onnistuvat houkuttelemaan tietämystä, pääomaa ja resursseja. Kaikkien Pohjoismaiden hallitukset profiloivat aktiivisesti omaa maatansa, mutta tietyillä alueilla tarvitaan yhteispohjoismaisen osaamisen ja maiden vahvuuksien yhteistä profilointia. Pohjoismaat ovat kansainvälisesti pieniä toimijoita, ja meistä katsottuna kaukaisilla alueilla Pohjoismaat mielletään usein yhteiseksi markkinaksi. Globalisaatiotyöhön tulisikin liittää yhteinen profilointipanostus, joka toteutettaisiin esimerkiksi Pohjois-Amerikassa ja Aasiassa. Tällainen yhteispohjoismainen panostus voisi olla iskuvoimaisempi kuin maiden omat panostukset.

Pohjoismaiden on profiloitettava globalisaatiotyössään seuraavilla alueilla:

4.1 Ilmasto, ympäristö ja energia

Pohjoismaat tunnetaan huomattavasta uusiutuvien energianlähteiden käytöstä, energiatehokkuudesta ja ympäristönsuojelusta. Pohjoismaiden onkin markkinoitava näitä vahvuuksia yhteisvoimin, sillä siten voitaisiin paitsi tukea maiden elinkeinoelämää myös tarjota ulkomaailmalle ympäristöä säästävien teknikoiden edistämistä koskevia ratkaisumahdollisuuksia.

- **Profilointiverkosto**

Pohjoismaiden ympäristö- ja energiaviranomaisten tulee koota työntekijöistään koostuva verkosto, jonka tehtävänä olisi luoda yhteinen perusta Pohjoismaiden profiloinnille. Verkostossa voitaisiin mm. keskustella vienninedistämistoimenpiteiden sekä ulkomaisten valtuuskuntien vierailujen koordinoinnista.

- **Profilointi Pohjois-Amerikan markkinoilla**

Pohjois-Amerikan markkinoilla tulee toteuttaa yhteispohjoismainen profilointipanostus, jonka avulla Pohjoismaita esitellään ympäristö- ja energiatekniikoiden edelläkävijäalueena. Panostus tulee toteuttaa läheisessä yhteistyössä Pohjoismaiden Yhdysvaltain- ja Kanadan-suurlähetystöjen ja -konsulaattien kanssa. Panostus tulee kohdistaa etupäässä amerikkalaisyrityksiin ja -sijoittajiin, joille kerrottaisiin pohjoismaisista ratkaisuista ja annettaisiin mahdollisuus investoida Pohjolaan.

- **Pohjoismainen energianäyttely Kööpenhaminan ilmastohuippukokouksen yhteydessä vuonna 2009**

Pohjoismaiden tulee järjestää huippukokouksen yhteydessä pohjoismainen energianäyttely, jossa esitellään uusia energiatekniikoita ja kestävä kehityksen mukaisia energiajärjestelmiä. Tavoitteena olisi profiloida Pohjoismaita edelläkävijäalueena ja antaa teollisuudelle mahdollisuus energiaratkaisujensa esittelemiseen.

4.2 Tutkimus ja innovaatiot

Pohjoismaat ovat jo edenneet pitkälle työssä, jossa pyritään luomaan yhteinen korkeakoulualue sekä yhteinen tutkimus- ja innovaatioalue NORIA. Jotta nämä markkinat houkuttelisivat kansainvälisiä lahjakkuuksia, tutkijoita ja yrityksiä, vaaditaan konkreettisia profilointipanostuksia. Panostusten kehittämisessä on tavoiteltava mahdollisimman suurta synergiaa kansallisten panostusten kanssa.

4.3 Maailmannäyttely 2010

Shanghain vuoden 2010 maailmannäyttelyn pääteemana on "Better City, Better Life". Pohjoismaiden tulee esitellä maailmannäyttelyssä kokemuksiaan, tietämystään ja ratkaisujaan, jotka liittyvät tähän pääteemaan. Esittely tulee toteuttaa siten, että maat etsivät soveliaita yhteistoiminta- ja yhteistyömuotoja saadakseen mahdollisimman suuren iskuvoiman ennen maailmannäyttelyä ja sen jälkeen toteutettavilla kustannustehokkailla ratkaisuilla.

4.4 Pohjoismaiden profilointi luovien teollisuudenalojen keskuksena

Luovien teollisuudenalojen osuus globaalista taloudesta kasvaa koko ajan. Pohjoismaat ovat jo pitkällä tällä alalla, ja Pohjoismailla on mahdollisuus tulla yhdeksi maailman dynaamisimmista luovan teollisuuden alueista. Pohjoismaiden tulee tehdä yhteistyötä luovien teollisuudenalojensa profiloimiseksi.

- Pohjoismaisten tietokonepelien profilointi

Pohjoismaiden tietokonepeliala on esimerkki uudesta luovasta teollisuudenalasta, jonka avulla Pohjoismaita voidaan profiloida kansainvälisesti. Tietokonepelien suunnittelu ja kehittäminen on vahva kansainvälinen kasvuala. Tietokonepelit ovat nykyisin yksi Pohjoismaiden lasten ja nuorten ensisijaisista medioista, ja Pohjoismaissa halutaan taata laadukkaiden ja selkeästi pohjoismaisten tietokonepelien saatavuus. Pohjoismaiden onkin vahvistettava panostuksiaan maiden tietokonepeliteollisuuden ja pohjoismaisten laatuohjelmien profiloimiseksi.

5. Pohjoismainen globalisaatiofoorumi

Globalisaatio vaikuttaa koko yhteiskuntaan, joten aiheesta on syytä käydä laajapohjaista yhteiskunnallista keskustelua, jossa etsitään vastauksia globalisaation haasteisiin. Jotta pohjoismaiselle globalisaatiotyölle saataisiin vahva pohja sekä poliitikkojen, elinkeinoelämän ja muun väestön hyväksyntä, Pohjoismaiden on järjestettävä vuosittain globalisaatiofoorumi. Foorumin tulisi toimia Pohjoismaiden pääministerien, Pohjoismaiden ministerineuvoston ja Pohjoismaiden neuvoston neuvonantajana ja pohjustaa yhteispohjoismaisia poliittisia kannanottoja globalisaatioon. Foorumiin tulisi kutsua satakunta elinkeinoelämän, tiedeyhteisön, politiikan ja järjestöjen keskeistä vaikuttajaa, jotka keskustelevat yhdessä Pohjoismaiden pääministerien kanssa siitä, mitä aloitteita pohjoismaisella tasolla tarvitaan maiden globaalin kilpailukyvyn säilyttämiseksi. Osallistujakokoonpanoon vaikuttaisi foorumin kulloinenkin aihe.

Pohjoismaisen globalisaatiofoorumin päätehtävänä olisi:

- ideoida pohjoismaisten globalisaatioaloitteiden sisältöä
- arvioida Pohjoismaiden vahvuuksia ja heikkouksia "globalisaatiobarometrin" avulla ja tehdä ehdotuksia sijoituksen parantamiseksi
- arvioida, millä aloilla Pohjoismaat voivat kulkea etulinjassa ja luoda ratkaisumalleja
- hankkia pohjoismaiselle työlle väestön, elinkeinoelämän ja muun yhteiskunnan tukea ja vahvistaa siten Pohjolaa tavaramerkkinä.

Foorumin tulee olla fokuoitu ja temaattinen. Teemat tulee valita pääministerien kesäkokouksessa määriteltyjen aiheiden pohjalta sekä käymällä vuoropuhelua Pohjoismaiden neuvoston kanssa. Foorumi voisi käsitellä esimerkiksi seuraavia teemoja, jotka globalisaatioprosessissa on tunnistettu tähän mennessä: pohjoismaiset työmarkkinat, pohjoismainen hyvinvointimalli, terveys, ravitsemuksen ja terveyden välinen yhteys, väestökehitys, tasa-arvo ja ihmiskauppa.

Globalisaatiofoorumin keskusteluaineiston tulee pohjautua perusteelliseen sektorienväliseen analyysityöhön, joka keskittyy määriteltyihin painopistealueisiin. Tämän työn yhtenä osana on tutkimukseen pohjautuvan analyysin laatiminen globalisaation uhista ja mahdollisuuksista.

Puheenjohtajamaan oletetaan olevan keskeisessä asemassa foorumin valmisteluissa, ja foorumi tulee järjestää ensimmäisen kerran helmikuussa 2008. Seuranta voisi tällöin tapahtua pääministerien kesäkokouksen päätösten perusteella. Foorumin tuloksista on kerrottava Pohjoismaiden kansalaisille ja elinkeinoelämälle, jotta pohjoismaiselle globalisaatiotyölle voitaisiin varmistaa hyvä tuki.

6. Seuranta ja rahoitus

Pohjoismaisen globalisaatiotyön tärkeässä alkuvaiheessa on päätetty keskittyä muutamaasi keskeisiin alueisiin. Painopisteinä ovat ilmasto, ympäristö ja energia, tutkimus, koulutus ja innovaatiot sekä rajaesteet. Näiden alueiden kehittäminen on ratkaisevan tärkeää, jotta Pohjoismaat voisivat säilyttää asemansa yhtenä maailman johtavista alueista. Tämä ei tarkoita sitä, että muut yhteistyöalueet olisivat turhia, mutta panostuksia on keskitettävä pohjoismaisen globalisaatioprosessin iskuvoiman takaamiseksi. On ratkaisevan tärkeää, että nyt tehdyt päätökset toteutetaan ja että niillä saavutetaan hyviä tuloksia. Ehdotusten toteuttaminen pitäisi antaa pohjoismaisten yhteistyöministerien johdettavaksi, ja työhön tulisi kytkeä vastuulliset ministerineuvostot. Monet ehdotukset ovat luonteeltaan sektorienvälisiä ja edellyttävät siten kahden tai useamman ministerineuvoston välistä koordinaointia. Tämä on erityisen tärkeää tutkimus- ja innovaatioalalla sekä ympäristö- ja energia-alalla. Edellytyksenä on, että pääosa ehdotuksista toteutetaan vastuullisten pohjoismaisten laitosten avulla. Työstä tulee raportoida ensimmäisen kerran Pohjoismaiden neuvoston Oslon-istunnossa 31.10.–1.11., jolloin tulee esitellä myös työn ensimmäiset tulokset. Perusteellinen raportti työn etenemisestä tulee antaa pääministerien kesäkokouksessa 2008, jolloin päätetään tulevan globalisaatiotyön mahdollisista uusista painopistealueista.

Pohjoismaiden ministerineuvoston vuoden 2008 budjetista tulee varata 60 miljoonaa Tanskan kruunua globalisaatioaloitteiden rahoittamiseen. Jotta aloitteet voitaisiin toteuttaa, pohjoismaista panostusta tulee tukea myös kansallisin varoin.